

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اقتصاد مقاومتی در حوزه انرژی و نیرو

www.ketab.ir

سرشناسه: صیادی، محمد، ۱۳۶۱ -
عنوان و نام پدیدآور: اقتصاد مقاومتی در حوزه انرژی و نیرو/ مولفان محمد صیادی، یونس خداپرست؛ تهیه و تدوین موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد.
مشخصات نشر: تهران: موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری: ۶۵۰ ص.: جدول (بخشی رنگی)، نمودار (بخشی رنگی)، نقشه (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۸۳-۱۹-۱: ۴۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا
یادداشت: کتابنامه.

موضوع: سیاست انرژی — ایران — آینده‌نگری؛ Energy policy -- Iran -- Forecasting
موضوع: انرژی، منابع — ایران؛ Power resources — Iran؛ ایران — سیاست اقتصادی — قرن ۱۴
موضوع: Iran -- Economic policy - 20th century

شناسه افزوده: خداپرست، یونس، ۱۳۶۶ -
شناسه افزوده: موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد
شناسه افزوده: Tadbir Institute for Economic Research
رده‌بندی کنگره: ۹۲۱/۵ ص ۹۲ الف ۹۵۰۲/HD
رده‌بندی دیویی: ۷۹۰/۵/۳۳۳
شماره کتابشناسی ملی: ۴۵۱۰۰۸۸

اقتصاد مقاومتی در حوزه انرژی و نیرو

تهیه و تدوین: مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد.

مولفان: محمد صیادی و یونس خداپرست

ناظر علمی: مصطفی آذری و حسن شکوه

صفحه‌آرایی: منصوره صادقی

طراح جلد: محمدرضا امانی

چاپ: فروردین ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۰۰۰۰۰ ریال

مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد

تهران، خیابان کریمخان، خیابان آبان جنوبی، کوچه هورزاد، ساختمان شماره ۶، طبقه ۳

صندوق پستی: ۶۵۳-۱۴۴۵۵

www.tier.ir

info@tier.ir

تلفن: ۸۸۹۰۸۵۲۸

دورنگار: ۸۸۹۱۸۶۱۱

تمام حقوق متعلق به مؤسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
فصل اول.....	۳
سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه انرژی و نیرو.....	۳
۱- مقدمه.....	۳
۲- جایگاه بخش نفت و گاز و نیرو در سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی.....	۵
بخش اول: اقتصاد مقاومتی در بخش بالادستی نفت و گاز کشور.....	۶
فصل دوم: اقتصاد مقاومتی و میادین مشترک نفت و گاز کشور.....	۷
مقدمه.....	۷
۱- جایگاه میادین مشترک در اسناد بالادستی کشور.....	۹
۲- میادین مشترک ایران و عراق.....	۱۱
۱-۲- وضعیت کلی.....	۱۱
۲-۲- بررسی وضعیت میادین مشترک ایران و عراق.....	۱۴
۳- میادین مشترک ایران و امارات.....	۲۸
۱-۳- وضعیت کلی.....	۲۸
۲-۳- بررسی وضعیت میادین مشترک ایران و امارات.....	۳۱
۱-۴- وضعیت کلی.....	۳۷
۲-۴- بررسی وضعیت میادین مشترک ایران و عربستان.....	۳۹
۵- میادین مشترک ایران و کویت.....	۴۴
۱-۵- وضعیت کلی.....	۴۴
۲-۵- میدان مشترک ایران و کویت.....	۴۷
۶- میادین مشترک ایران و قطر.....	۴۹
۱-۶- وضعیت کلی.....	۴۹
۲-۶- بررسی وضعیت میادین مشترک ایران و قطر.....	۵۲
۷- میادین مشترک ایران و عمان.....	۶۱
۱-۷- وضعیت کلی.....	۶۱

۶۳.....	۷-۲- میدان مشترک ایران و عمان
۶۶.....	۸- میادین مشترک ایران و ترکمنستان
۶۶.....	۸-۱- وضعیت کلی
۶۷.....	۸-۲- بررسی وضعیت میادین مشترک ایران و ترکمنستان
۶۹.....	۹- فرصت‌ها و چالش‌های پیش رو
۷۳.....	۱۰- جمع‌بندی، نتیجه‌گیری و راهکارهای بهبود وضعیت ایران در میادین مشترک
۷۹.....	فصل سوم: تولید صیانتی و نقش آن در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در صنعت نفت و گاز
۷۹.....	۱- مقدمه
۸۳.....	۲- سیاست‌های اقتصاد مقاومتی در راستای تولید صیانتی و بازیافت نفت
۸۶.....	۳- ابعاد مختلف تولید صیانتی در راستای اقتصاد مقاومتی
۸۶.....	۳-۱- افزایش بازیافت نفت (EOR)
۹۲.....	۳-۲- حداکثر نرخ کار (CVR)
۹۳.....	۳-۳- جمع‌آوری گازهای همراه
۹۳.....	۳-۴- هزینه‌های زنجیره تولید نفت
۹۴.....	۳-۵- مسایل زیست‌محیطی
۹۵.....	۴- وضعیت صنعت نفت کشور از لحاظ تولید صیانتی
۹۶.....	۴-۱- وضعیت بازیافت نفت در میادین نفتی ایران
۹۹.....	۴-۲- وضعیت جمع‌آوری گازهای همراه در ایران
۱۰۶.....	۴-۳- هزینه‌های تولید نفت در مناطق مختلف
۱۱۰.....	۵- آثار تزریق گاز بر حجم و هزینه تولید نفت در یکی از میادین بزرگ کشور
۱۱۵.....	۶- چالش‌ها و آسیب‌های موجود در تولید صیانتی از میادین نفتی کشور
۱۱۶.....	۷- فرصت‌های موجود در تولید صیانتی
۱۱۷.....	۸- جمع‌بندی و راهکارها
۱۲۱.....	فصل چهارم: منابع انرژی دریای خزر؛ افزایش ذخایر راهبردی و ارتقای امنیت انرژی کشور
۱۲۱.....	۱- مقدمه
۱۲۲.....	۲- اهمیت اقتصادی و ژئوپلیتیکی منطقه دریای خزر
۱۲۴.....	۳- بازیگران حوزه ژئوپلیتیک دریای خزر
۱۲۴.....	۳-۱- ایران
۱۲۵.....	۳-۲- روسیه

۱۲۵.....	۳-۳- آذربایجان
۱۲۶.....	۳-۴- قزاقستان
۱۲۷.....	۳-۵- ترکمنستان
۱۲۸.....	۴- جایگاه و اهمیت منطقه دریای خزر از منظر انرژی
۱۳۰.....	۴-۱- وضعیت ذخایر نفت و گاز منطقه خزر
۱۳۲.....	۴-۲- میزان بهره‌برداری از ذخایر انرژی
۱۳۴.....	۴-۳- سرمایه‌گذاری خارجی در حوزه خزر
۱۳۵.....	۴-۴- ظرفیت‌های آتی بهره‌برداری
۱۳۷.....	۴-۵- مسیرهای انتقال نفت و گاز
۱۴۴.....	۵- موانع مشکلات توسعه انرژی منطقه دریای خزر
۱۴۴.....	۵-۱- نین‌نشدن رژیم حقوقی دریای خزر
۱۴۷.....	۵-۲- حضور ریگران در منطقه‌ای در حوزه خزر
۱۵۵.....	۵-۳- چالش‌های رجوع به مسیرهای انتقال انرژی
۱۵۷.....	۵-۴- وضعیت زیست‌محیطی دریای خزر
۱۵۹.....	۶- نقش دریای خزر در تأمین امنیت انرژی ایران
۱۶۰.....	۶-۱- فعالیت‌های ایران در دریای خزر
۱۶۲.....	۶-۲- ایران و رژیم حقوقی دریای خزر
۱۶۳.....	۶-۳- سوای نفت
۱۶۵.....	۶-۴- تأثیر عبور لوله‌های نفت و گاز بر امنیت انرژی ایران
۱۶۸.....	۷- جمع‌بندی و راهکارهای ارتقای امنیت انرژی کشور
۱۷۳.....	فصل پنجم: اقتصاد مقاومتی در صنعت نفت؛ با تأکید بر توسعه و انتقال انرژی و فناوری
۱۷۳.....	۱- مقدمه
۱۷۴.....	۲- اقتصاد دانش‌بنیان و پیش‌نیازهای اساسی آن
۱۸۰.....	۳- اقتصاد دانش‌بنیان در صنعت نفت
۱۸۱.....	۳-۱- چرخه مدیریت فناوری در صنعت نفت
۱۸۲.....	۳-۲- روش‌های اکتساب فناوری در صنعت نفت
۱۸۴.....	۳-۳- نقش فناوری‌های دانش‌بنیان در توسعه و بهبود وضعیت صنعت نفت
۱۹۵.....	۳-۴- برخی از کاربردهای فناوری‌های جدید در صنایع نفت کشورهای جهان
۱۹۹.....	۳-۵- انتقال فناوری در صنعت نفت

۴- چالش‌های موجود در پیاده‌سازی اقتصاد دانش‌بنیان در صنعت نفت و گاز کشور	۲۰۸
۵- جمع‌بندی و راهکارهای تقویت بنیان‌های دانش در صنعت نفت	۲۱۲
فصل ششم: بررسی نقش انرژی‌های تجدیدپذیر در ارتقای امنیت انرژی کشور (تحلیل SWOT)	۲۱۵
۱- مقدمه	۲۱۵
۲- ضرورت گسترش انرژی‌های تجدیدپذیر در سبد انرژی کشور	۲۱۷
۳- معرفی اجمالی انواع انرژی‌های تجدیدپذیر	۲۲۰
۴- بررسی وضعیت و روند تحولات انرژی‌های تجدیدپذیر در جهان	۲۲۳
۴-۱- ظرفیت تولید انواع انرژی تجدیدپذیر در جهان	۲۲۵
۴-۲- ظرفیت تولید برق از انواع انرژی‌های تجدیدپذیر در جهان	۲۲۶
۴-۳- وضعیت اشتغال‌زایی انرژی‌های تجدیدپذیر در جهان	۲۲۷
۵- وضعیت و روند تحولات انرژی‌های تجدیدپذیر در ایران	۲۲۸
۵-۱- وضعیت انرژی خورشیدی در کشور	۲۳۱
۵-۲- وضعیت انرژی برق‌آبی در کشور	۲۳۲
۵-۳- وضعیت انرژی خورشیدی در کشور	۲۳۲
۵-۴- وضعیت انرژی زمین‌گرمایی در کشور	۲۳۴
۵-۵- وضعیت زیست‌توده در کشور	۲۳۵
۵-۶- وضعیت سایر انرژی‌های تجدیدپذیر در کشور	۲۳۸
۶- تحلیل ماتریس SWOT انرژی‌های تجدیدپذیر کشور	۲۳۸
۷- سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت انرژی‌های تجدیدپذیر در کشور	۲۴۳
۸- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۲۴۵
بخش دوم: اقتصاد مقاومتی بخش پایین‌دستی صنعت نفت و گاز	۲۴۸
فصل هفتم: بررسی نقش و جایگاه صنعت پالایش در تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی	۲۴۹
۱- مقدمه	۲۴۹
۲- نقش صنعت پالایش در ارتقای امنیت انرژی کشور	۲۵۱
۳- جایگاه صنعت پالایش در تحقق اهداف سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی	۲۵۴
۳-۱- نقش پالایشگاه‌ها در تکمیل زنجیره ارزش افزوده صنعت نفت و گاز کشور	۲۵۴
۳-۲- نقش پالایشگاه‌ها در مقابله با ضربه‌پذیری درآمدهای حاصل از صادرات نفت و گاز	۲۵۸
۴- بررسی وضعیت موجود و روند تحولات صنعت پالایش کشور	۲۶۳
۴-۱- ظرفیت پالایش، درصد بازدهی و طرح‌های انجام‌شده و در دست اقدام	۲۶۴

۲۷۶.....	۲-۴- وضعیت پالایشگاه‌های جدید در دست اجرا
۲۸۰.....	۳-۴- وضعیت مالکیت پالایشگاه‌ها و روند خصوصی‌سازی آن‌ها
۲۸۳.....	۵- وضعیت صنعت پالایش در کشورهای مختلف
۲۸۳.....	۱-۵- آمریکا
۲۸۵.....	۲-۵- چین
۲۸۷.....	۳-۵- هندوستان
۲۸۸.....	۴-۵- کره جنوبی
۲۹۰.....	۵-۵- کانادا
۲۹۰.....	۶-۵- عربستان
۲۹۲.....	۷-۵- کویت
۲۹۴.....	۸-۵- امارات
۲۹۴.....	۹-۵- تایلند
۲۹۵.....	۶- چالش‌ها و فرصت‌های موجود در صنعت پالایش کشور
۲۹۵.....	۱-۶- چالش‌ها
۲۹۹.....	۲-۶- فرصت‌ها
۳۰۰.....	۷- جمع‌بندی و ارائه راهکارهای تحقق اهداف اقتصادی در صنعت پالایش
۳۰۳.....	فصل هشتم: بررسی جایگاه و وضعیت صنعت پتروشیمی کشور
۳۰۳.....	۱- مقدمه
۳۰۵.....	۱-۱- جایگاه صنعت پتروشیمی در قوانین و اسناد بالادستی
۳۰۹.....	۱-۲- صنعت پتروشیمی و اجزای آن
۳۱۱.....	۲-۲- جایگاه صنعت پتروشیمی در اقتصاد ایران
۳۱۳.....	۲-۳- وضعیت کنونی صنعت پتروشیمی
۳۲۸.....	۲-۴- بازرگانی محصولات پتروشیمی
۳۳۵.....	۳-۱- چشم‌انداز صنعت پتروشیمی و طرح‌های آتی
۳۴۷.....	۴-۱- آسیب‌شناسی صنعت پتروشیمی کشور
۳۶۱.....	جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۳۶۵.....	فصل نهم: شدت فزاینده مصرف انرژی: تهدیدی برای امنیت انرژی کشور
۳۶۵.....	۱- مقدمه
۳۶۷.....	۱- شدت مصرف انرژی و امنیت انرژی

۳۶۹.....	۲- بررسی وضعیت شدت مصرف انرژی در کشور.....
۳۷۹.....	جمع‌بندی و آرایه راهکار.....
۳۸۲.....	بخش سوم: اقتصاد مقاومتی در صنعت برق.....
۳۸۳.....	فصل دهم: اقتصاد مقاومتی در صنعت برق با رویکرد توسعه مبادلات منطقه‌ای.....
۳۸۳.....	۱- مقدمه.....
۳۸۴.....	۲- مبادلات بین‌المللی برق، بررسی نظری و برخی تجارب.....
۳۸۶.....	۱-۲- تاریخچه مبادلات برق در جهان.....
۳۸۷.....	۲-۲- چهارچوب‌های مبادله بین‌المللی برق.....
۳۸۹.....	۲-۳- انواع رهیافت تجاری بین‌المللی برق.....
۴۰۰.....	۳- مروری بر وضعیت صنعت برق کشور.....
۴۰۱.....	۳-۱- وضعیت سوخت مصرفی و راندمان (بازده) نیروگاه‌های برق کشور.....
۴۰۲.....	۳-۲- وضعیت مصرف برق در کشور.....
۴۰۳.....	۳-۳- وضعیت تلفات (هدر رفت) برق در کشور.....
۴۰۴.....	۴- بررسی مبادلات برق ایران با کشورهای هم‌سایه.....
۴۰۴.....	۴-۱- وضعیت صادرات و واردات برق ایران.....
۴۰۸.....	۴-۲- تبادل برق بین ایران و هر یک از کشورهای همسایه.....
۴۱۵.....	۵- مزایای حاصل از مبادلات منطقه‌ای برق برای ایران.....
۴۱۶.....	۶- موانع احتمالی و ملاحظات مرتبط با توسعه مبادلات منطقه‌ای برق.....
۴۱۷.....	۶-۱- اعطای یارانه برق به مصرف‌کنندگان خارجی.....
۴۱۷.....	۶-۲- امکان غیربهرینه بودن صادرات برق به واسطه ترکیب ناهمبسته تکنولوژیکی (ناورانه).....
۴۱۹.....	۶-۳- آثار زیست‌محیطی.....
۴۱۹.....	۶-۴- تأثیر منفی گسترش مبادلات برق بر صادرات گاز طبیعی.....
۴۲۰.....	۷- سازوکار پیشنهادی دستورالعمل بند (هـ) ماده (۱۳۳) قانون برنامه پنجم توسعه برای مبادلات منطقه‌ای برق.....
۴۲۰.....	۷-۱- شمای کلی سازوکار پیشنهادی دستورالعمل بند (هـ) ماده (۱۳۳) قانون برنامه پنجم توسعه برای مبادلات منطقه‌ای برق.....
۴۲۶.....	۸- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
۴۲۹.....	فصل یازدهم: راهبردهای توسعه زیرساخت‌های صنعت برق.....
۴۲۹.....	مقدمه.....

۴۳۰	۱- بررسی محتوایی جایگاه صنعت برق در برنامه‌های توسعه کشور
۴۳۴	۲- بررسی وضعیت صنعت برق در سیاست‌های لایحه برنامه ششم توسعه
۴۴۲	۳- بررسی چالش‌های صنعت برق در حوزه عرضه و تقاضای برق
۴۴۳	۳-۱- چالش‌های مرتبط با تأمین منابع مالی مورد نیاز برای سرمایه‌گذاری در صنعت برق
۴۴۴	۳-۲- فقدان بسترهای لازم برای مشارکت بخش خصوصی در توسعه صنعت برق کشور
۴۴۵	۳-۳- فقدان سازوکارهای مناسب و قانونی برای وصول مطالبات
۴۴۵	۳-۴- فرسوده و قدیمی بودن تجهیزات مربوط به تولید، انتقال و توزیع برق
۴۴۵	۳-۵- چالش‌های موجود در خصوص تأمین لوازم یدکی خارجی به دلیل تحریم اقتصادی
۴۴۶	۳-۶- بالا بودن میزان تلفات در تولید، توزیع و انتقال برق
۴۴۸	۳-۷- عدم به‌کارگیری روش‌های قیمت‌گذاری علمی مبتنی بر قیمت تمام شده
۴۴۹	۳-۸- نوسان فروش سوخت و انرژی مورد نیاز نیروگاه‌ها
۴۴۹	۳-۹- استفاده از ارز و تجهیزات برقی غیراستاندارد در بخش‌های خانگی، تجاری، صنعتی و کشاورزی
۴۵۰	۳-۱۰- افزایش بی‌درجه مصرف برق و نحوه استفاده از آن
۴۵۳	۴- جمع‌بندی و راهکارها
۴۵۶	بخش چهارم: اقتصاد مقاومتی و مدیریت درآمدهای حاصل از نفت و گاز
۴۵۷	فصل دوازدهم: جایگاه صندوق توسعه ملی در تحقق اقتصاد مقاومتی؛ تجارب جهانی و مقتضیات بومی
۴۵۷	۱- مقدمه
۴۵۹	۲- صندوق‌های ثروت ملی؛ بررسی تجارب کشورهای مختلف
۴۶۰	۲-۱- پیشینه ایجاد صندوق‌های ثروت ملی
۴۶۱	۲-۲- انواع صندوق‌های ثروت ملی و اهداف آن
۴۶۵	۲-۳- انواع استراتژی‌های سرمایه‌گذاری صندوق‌های ثروت ملی
۴۷۲	۲-۴- جمع‌بندی تجارت کشورها در زمینه صندوق‌های ثروت ملی
۴۷۳	۳- صندوق توسعه ملی؛ فرآیند شکل‌گیری، منابع، مصارف و عملکرد
۴۷۵	۳-۱- منابع صندوق توسعه ملی
۴۷۶	۳-۲- مصارف صندوق توسعه ملی
۴۸۰	۳-۳- بررسی عملکرد صندوق توسعه ملی
۴۸۱	۳-۴- عملکرد صندوق توسعه ملی براساس سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
۴۸۳	۴- جمع‌بندی و راهکارها
۴۸۹	فصل سیزدهم: بورس انرژی (تنوع‌بخشی به روش‌های فروش) (بند ۱۳)

۴۸۹.....	۱- مقدمه
۴۹۲.....	۲- مروری بر تجربه ایجاد بورس های نفت و انرژی در جهان
۴۹۷.....	۳- شرایط تشکیل بورس انرژی
۵۰۲.....	۴- چالش های اساسی در راه اندازی و تداوم فعالیت بورس انرژی
۵۰۶.....	۵- اهمیت تشکیل بورس انرژی ایران در بعد ملی، منطقه ای و بین المللی
۵۰۶.....	۵-۱- اهمیت بورس انرژی در بعد منطقه ای
۵۰۸.....	۵-۲- اهمیت بورس انرژی در بُعد بین المللی
۵۰۸.....	۵-۳- اهمیت بورس انرژی در بعد اقتصاد ملی
۵۰۹.....	۶- بررسی آثار و تبعات بورس انرژی بر بخش انرژی کشور
۵۱۰.....	۶-۱- بررسی آثار بورس کالایی انرژی بر بخش انرژی
۵۱۷.....	۶-۲- نکاتی درباره شکل بورس کاغذی انرژی
۵۱۸.....	۷- پیشنهادها و راهکارهای اساسی
۵۲۰.....	۸- آینده نگری نسبت به بورس انرژی و آثار تشکیل آن بر بخش انرژی
۵۲۳.....	۹- اثرات تشکیل بورس انرژی بر امنیت اقتصادی کشور
	فصل چهاردهم: تنوع بخشی صادرات نفت و گاز از طریق سوپ؛ راهکاری برای تحقق اقتصاد
۵۲۵.....	مقاومتی در حوزه انرژی کشور
۵۲۵.....	۱- مقدمه
۵۲۷.....	۲- وضعیت سوپ در ایران
۵۲۷.....	۲-۱- سوپ نفت
۵۳۲.....	۲-۲- سوپ گاز
۵۳۵.....	۳- مروری بر وضعیت سوپ در برخی کشورهای جهان
۵۳۶.....	۴- موانع توسعه سوپ در کشور
۵۳۸.....	جمع بندی و نتیجه گیری
۵۴۷.....	منابع

پیشگفتار

یکی از الزامات و ضرورت‌های اساسی مدیریت اقتصادی موفق در هر کشوری، برخورداری از یک الگوی اقتصادی علمی و مبتنی بر ویژگی‌های بومی آن کشور می‌باشد. در کشور ما، مسئله فقدان الگوی مشخص برای مدیریت اقتصاد در سالیان گذشته، به ویژه در برخورد با شرایط چالش و بحران، به سادگی قابل درک است. آثار تحریم‌های بین‌المللی بر اقتصاد ایران در سال‌های اخیر به مدار دهنده آن است که تاب‌آوری اقتصاد ملی در برابر اختلال‌های خارجی ضعیف می‌باشد و تحقق چشم‌انداز در دنیای به شدت در حال تلاطم و تغییر، مستلزم ارتقای سطح تاب‌آوری اقتصاد ملی است. موضوعی که توسط مقام معظم رهبری به عنوان اقتصاد مقاومتی مطرح گردیده است. بررسی رویکرد حاکم بر سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی ناظر بر این مهم است که کاهش شکنندگی ارتقای تاب‌آوری ملی در مسیر چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور از مهم‌ترین اهداف این سیاست‌ها به شمار می‌رود.

ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری، فرصتی را برای بخش‌های مختلف کشور فراهم آورده که با ترسیم سیاست‌های نوین مبتنی بر سیاست‌های اقتصاد مقاومتی گامی در جهت بهبود وضعیت موجود و تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی بردارند. بخش انرژی و نیرو از جمله بخش‌های کلیدی اقتصاد کشور هستند که به دلیل اهمیت فراوان آن در اقتصاد کشور، بخش‌های فراوانی از سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی به صورت مستقیم به این بخش اختصاص یافته است. افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز کشور، افزایش ارزش افزوده با هدف تکمیل زنجیره ارزش انرژی، مقابله با ضربه پذیری درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز، صادرات برق و افزایش سالانه سهم صندوق توسعه ملی از درآمدهای نفتی از جمله سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی است که به صورت مستقیم به این بخش‌ها اختصاص یافته است. با توجه به تأکید مقام معظم رهبری بر اهمیت اقتصاد مقاومتی در توسعه همه جانبه کشور، در دوران پساتحریم ایران می‌تواند با عمل بر محور اقتصاد مقاومتی و تقویت صنعت نفت و گاز و نیز نیرو، مسیر شتابان توسعه را طی کند و به همین دلیل در سیاست‌ها و راهبردهای برنامه ششم توسعه، اقتصاد مقاومتی محور تدوین برنامه‌ها قرار گرفته است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد، علاوه بر وابستگی شدید اقتصاد کشور به درآمدهای حاصل از فروش نفت، تأخیر در بهره‌برداری از میادین مشترک، پایین بودن ارزش افزوده زنجیره تولید نفت در کشور، سرمایه‌گذاری ناکافی در صنعت نفت، عدم جذابیت کافی قراردادهای نفتی کشور برای سرمایه‌گذاران خارجی، راندمان پایین و اتلاف بالای تولید برق و موانع صادرات برق کشور از جمله چالشها و موانع عمده تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در بخش انرژی و نیرو است. به رغم وجود پتانسیل‌های فراوان در این حوزه از جمله برخورداری کشور از ذخایر عظیم نفت و گاز، وجود زمینه‌های مناسب در تکمیل ارزش افزوده صنعت نفت، وجود بازارهای هدف مناسب در کشورهای همسایه و غیره، چنانچه راهکارها و تدابیری برای مقابله با چالشهای موجود صورت نگیرد، تحقق اهداف اقتصاد مقاومتی در این صنعت کلیدی کشور با مشکلات عدیده‌ای مواجه خواهد شد. بر همین اساس می‌توان گفت، بین سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، تأمین امنیت انرژی کشور ارتباط تنگاتنگی برقرار است.

با در نظر گرفتن نقش سیر قابل‌انگیزی که پیاده‌سازی سیاست‌های اقتصاد مقاومتی می‌تواند در ارتقای امنیت انرژی و امنیت اقتصادی کشور داشته باشد، موسسه تحقیقاتی تدبیر اقتصاد در راستای رسالت علمی و پژوهشی خود مبتنی بر تسهیل و واکاوی عوامل و مؤلفه‌های مؤثر بر امنیت اقتصادی و امنیت انرژی، اقدام به تهیه کتاب «اقتصاد مقاومتی در حوزه انرژی و نیرو» کرده است. بر همین اساس، کتاب حاضر در ۱۴ فصل تنظیم شده است که مباحث مختلفی از جمله، مسائل بخش بالادستی و پایین‌دستی صنعت نفت و گاز شامل میادین مشترک، تولید صیانتی، افزایش ذخایر راهبردی نفت و گاز، انتقال دانش و فناوری در صنعت نفت، انرژی‌های تجدیدپذیر، پالایش، پتروشیمی و اقتصاد مقاومتی در صنعت برق مورد بحث و بررسی دقیق قرار گرفته است. ضمن اینکه نقش و جایگاه مباحث بورس انرژی، صندوق توسعه ملی و تنوع‌بخشی به صادرات نفت و گاز (پویژه از طریق اجرای طرح سوپ) با سیاست‌های اقتصاد مقاومتی نیز مورد بررسی قرار گرفته است. امید است تلاش‌های این موسسه گامی مؤثر در جهت ارتقای امنیت اقتصادی کشور باشد.

مدیر مؤسسه تحقیقاتی

تدبیر اقتصاد